

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sifre Kodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Ba-midbar

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 597 [1836 oder 1837]

דין חלש

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8951

תרגום אשכנזי

יד (א) ריא גאנצע געמיינע פֿיהראויף אונד שריע, אונד דאָ פֿאַלק וויינטע ריא. זעלבע נאָכט. (ב) אַללע קינדער ישראל'ס מוררעטען איבער משה אונד אהרן, אינר דיא געמיינע שפראך צו איהנען: וואָרען וויר דאָך ליעבער אין מצרים געשטאַרבען, אָדער שטירבען נאָך אין דיעזער ווי. סטע! (ג) וואָרום פֿיהרט אונז דער עוויגע אין יענעם לאַנד, אין וועלכעס וויר דורך דאָ שווערסט אומקאָממען ווער. דען? אונזערע ווייבער אונד קינדער ווערדען צו רייטע ווער.

שלח לך יר

יד (א) וְהֵשָׁא כָל־הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת־קוֹלָם וַיִּבְכוּ הָעָם בְּלִילָה הַהוּא: (ב) וַיִּלְנוּ עַד־מֶשֶׁה וְעַל־אֶהְרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהִים כָּל־הָעֵדָה לֹא־מִתְּנוּ בָאָרֶץ מִצְרַיִם אֹו בְּמִדְבַּר הַזֶּה לֹא־מִתְּנוּ: (ג) וְדָמָה יְרוּה מָבִיא אֶתְנוּ אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בַּחֶרֶב נָשִׁינוּ וּמָפְנוּ יָהִיוּ לָנוּ הָלוֹא טוֹב קָנוּ שׁוֹב מִצְרַיִם:

ויאמרו

דען; איזט עס ניכט בעסער פֿיר אונז, וויר קעהרען נאָך מצרים צוריק?

וִיא

תרגום אונקלוס

ר ש י

יד (ב) לו מתנו. הלואי ומתנו: יד (א) וארימת כל בנשחא ויהבניח קלהון ובכו עמא בלילא ההוא: (ג) ואחרעמו על משה ועל אהרן כל בני ישראל ואמרו להון כל בנשחא לוי דמיחנא בארעא דמצרים או במדברא הדין לוי דמיחנא: (ג) ולמא יי מעיל יחנא לארעא הדא למיפל בחרבא נשנא ומפלגא יהון לביזא דלא טב לנא דנחוב למצרים:

ואמרו

ב א ו ר

יד (א) אח קולם, פעול למלת ומשא ולמלת ויתנו, כך נחב הראנ"ע, והוא דמוק שאך יחבן לומר ומשא כל העדה את קולם, ויבא בנוי הרבים על פעל יחידה, ודעת המתרגם האשכנזי שאינו שם כי אם על פעל ויתנו, ושעור הנחב נך הוא, ומשא כל העדה את עלמה (במו ויקח קרח ע"ס), ויתנו הנותנים את קולם: (ב) לו מתנו, הלואי ומתנו: (ג) ולמה ה' וגומר לנפל בחרב, ר"ע ספורנו נחב כי משנו שיהיה כל אלה בתחבולה מאתו משנאמו אותם בשביל גלוליהם במצרים או לסנה חזרת עב"ל, ומלונה כזאת מפורשת בתוכחת משה, וחרגנו נאכליכם ומאמרו בשנאם ה' אותנו הוליכו מארץ מצרים למת אתנו ביד האמרי להשמידנו (דברים א' כ"ו), ואולם אי אפשר לכונן עם הנאור הזה שאלת למה, כי איך ישאלו למה ה' מביא אותנו וגומר ובמאמר הכותב בעלמו יודיעו סנת ההנאה שהיא להפילם בחרב? לכן נראה שלא הגיעו בדבריהם החלה עדיין אל המרי העלום הזה ליחס להשם ב"ה כונה רעה כזאת, ואולם היו נמתמיהים ושואלים, למה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת אשר אם סופנו לנפל בחרב, והעד שאמר לנפול לא להפיל, ומהיה הלמ"ד פה להורות חסרית הדבר וסוכו לא הודלת הסנה, וכן מתווגס בלשון אשכנזי: שייב מצרימה, כאשר יהיה המקור נושא המאמר, ענינו בענין שם המקרה, כמו שמוע מזנת טוב (שמואל א' ט"ו כ"ג) וכנר זכרנו זה, אף כאן שוב הוא כמו שם המקרה (דמו לזריקעוהרען), ושענו השניה למצרים טוב לנו: נהנה

ש ל ח ל ד יד

חרגום אשכנזי עו

(ד) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו נִחְנָה
רֹאשׁ וְנִשְׁוֹבָה מִצְרֵימָה: (ה) וַיִּפֹּל
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל-פְּנֵיהֶם לִפְנֵי
כָל-קְהֵל עֵדֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
(ו) וַיְהִי וְשֵׁעַ בֶּן-נֹון וְכָלֵב בֶּן-יִסָּכָה
מִן-הַתָּרִים אֶת-הָאָרֶץ קָרְעוּ
בְּגָדֵיהֶם: (ז) וַיֹּאמְרוּ אֶל-כָּל-
עֵדֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר
אֶתָּה טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד: *
(ח) אַם-הִפֵּץ בָּנוּ יְהוָה וְהִבִּיֵּא

(ד) ויא שפראכעו שאן ווירקליד
איינער צום אנדערן וויר וואל
לען איין אבערהויפט וועהלען
אונד נאך מצרים צוריק קעהרן!
(ה) משה אונד אהרן פיעלען
אויף איינער אנגעזיכט פאר דער
גאנצען פערזאנלעך געדענע
מיינע דער קינדער ישראלים.
(ו) יהושע זאגן נון אינר כלב
זאגן יפינה, דיא מיט אונטער
דען קונדשאפטערן דעם לאנד
דעם געוועזען, צערייסען
איהרע קליידער, (ז) אינר
שפראכען צורגעזאממען גע-
מיינע דער קינדער ישראלים,
וויא פאלגט: דאן לאנד,
וועלכעס וויר דורכרייזעט
וינר, עס צו ערקונדען, דיע
אחטו ווען דער עוויגע געפאללען אן אונז
הצט

חרגום אונקלוס

ד ש י

(ד) וַיֹּאמְרוּ גִבּוֹר לְאַחֵיהֶי נִמְנִי רִישָׁא וְנִחְוֹב
לְמִצְרַיִם: (ה) וַיִּפֹּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל אִפְּיהוֹן
קֹדֶם כָּל קְהֵל בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל: (ו) וַיְהִי וְשֵׁעַ בֶּר נֹון וְכָלֵב בֶּר יִסָּכָה מִן
מֵאֲלֵי יִתְּ אַרְעָא בִּזְעוּ לְבוֹשִׁיהוֹן: (ז) וַיֹּאמְרוּ לְכָל בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְמִימֹר
אַרְעָא דִּי עָבְרָנָא בָּהּ לֹאֲלֵלָא יְתָה טָבָא אַרְעָא לְחֻדָּא לְחֻדָּא: (ח) אַם רָעוּא בְּנָא
קדם

ב א ו ר

(ד) נחנח ראש, נשים עלינו ראש: (ה) ויפל משה ואהרן, הרמב"ן כתב שהיה זה דרך תחנוני' ובקשה
מחת קהל עדת ישראל, שראו הדיקים הללו שהיו נועזים לשוב מצרימה, ומלאו שנפילת אפים
חורה על ענין הפיוס והתחנה, כמו וילכו גם אחיו ויפלו לפניו (בראשית כ' י"ח), ויפל לאפיו
אברהם וישתחו שלש פעמים (שמואל א' כ' מ"א), ואולם יתכן לפי פשוטו שמרוב הלצער והיעון
בראותם עם ה' פרוע, לא קם עוד רוח בהם, ויפלו על פניהם: (ו) ויהושע בן נון וגו',
הנחוב הזה הוא בעל מאמר אחד, לכן הונח החתום בגבול הנושא כאשר הזכרתי פעמים רבות:
(ז) הארץ אשר עברנו וגו' טובה הארץ, והראוי על פי טבע הלשון לומר טובה היא, אבל
לפי' ר"ע ספורנו יבואר יתור המלה הזאת עם נאור הספוקים הסמיכים נאופן זה, כי
כונת שלום המרגלים היתה לשני דברים כללים, לראות עובת הארץ בטבעה, וגם אם ישננים
נבונים או חלשים, והמרגלים השינו על שניהם לרעה, כי בעינין הארץ אשר חונלת יושביה
היא, ועל ענין ששניה אצור אפס כי עז העם וגומר, ולעמית זה הושינו יהושע וכלב
בטבת שני הענינים הללו ואמרו, הארץ אשר עברנו וגומר טובה הארץ מאד מאד, רובם
לומר בעינין הארץ עכמה, ועל ענין העם השינו בפסוק שאמר, אך כה' אל תמרו ואתם אל
תיראו את עם הארץ וגומר: מאד מאד, הכפל לחזק ההפלה: (ח) אם חשך בנוה' והביא
וגו'

אתנו אל-הארץ הזאת ונתנה
לנו ארץ אשר-הוא זבת חלב
ודבש: (ט) אך ביהוה אל-
תמרדו ואתם אל-תיראו את-
עם הארץ כי לחמנו הם סר
צלם מעליהם ויהוה אתנו אל-
תיראם: (י) ויאמרו כל-העדה
קרנכם אתם באבנים וכבוד יהוה
נראה באהל מועד אל-כל-בני
ישראל:

פ

ויאמר

האט, וא ווירד ער אונז אין
דיעזעס לאנד ברינגען, אונד
אונז ואלכעס איינגעבען, איין
לאנד, דאז פאן מילך אונד הא-
ניג פלועסט: (ט) זייד נור ניכט
ווידערשפענסטיג גענען דען
עוויגען, וא דירפט איהר איין
פאר דעם פאלקע דיעזעס לאנד
דעם ניכט פירכטען, וויר ווער-
דען ויא ויא בראך פערצעה-
רען, איהר שאפטען איזט פאן
איהנען געוויכען (ווא האבען
נעהמליך קיינען שוטץ מעהר),
אונד מיט אונז איזט דער
עוויגע, איהר האכט ויא
ניכט צו פירכטען. (י) אבער

דיא גאנצע געמיינע שפראך: מאן זאללמע ויא שטיינען. אינרעם ערשען דוא
העררליכקייט דעם עוויגען אין דעם שטיפטכצעלטע אללען קינדערן ישראל'ס.

אין

תרגום אונקלוס

הדמ יי ויעל יחנא לארעא הדא ויתנה לנא
ארעא די היא עבדא חלב ודבש: (ט) ברם
במימרא דיי לא תמרדון ואתון לא תדחלון
מן עמא דארעא ארי בידנא מסירין
אנן עדא חוקפידון מנהון ומימרא
דיי בסעדנא לא תדחלון מנהון: (י) ויאמרו כל בנישחא למירגם
יתהון באבניא ויקרא דיי אתגלי במשכן זמנא לכל בני ישראל:

ואמר

באר

וגו' מלת והניח אינה ע"ד מתנאי המאמר, כי אז יחשך הנמשך אבל מאמר והניח הוא
הנמשך, ובאורו אם יחפון נזו ה' אז והניח וגומר, וכן מתורגם בלשון אשכנז: (ט) אך בה'
אל תמרדו, לשון הרמנ"ן, כי יראתכם לחוק העם היושב בה הוא מרד בשם הונכד כי לא בנחמכם
יאלתם ממזרים, כי יד ה' עשתה עמכם להפליא והוא הנטיח אתכם שורשים ספונים אס ין
האמינותליתו, עכ"ל, ורש"י פירש אך בה' אל תמרדו ושוב ואתם אל תינאו, ותהיה לפ"ד מלת
ואתם הנמשך מתנאי הקודם, וכן מתורגם בלשון אשכנז: כי לחמנו הם, נאכלם כלם על
דבר אוכלי עמי אכלו להם: סר צלם, הוא מגן וזנה אשר הם כל על הללחמים. יאמרו כי
בכל מחליו עליהם ולא יקחו מגן וזנה להלחם כנגדנו. (הרמנ"ן), והוא מליצה שגורה בלשון
הקדש, יאמר על היושב בעמ מפחד אויב, שהוא מתליון בכל או מסתתר בכל, וא"כ כאשר יסיר
כלו מעליו ישוב הפחד: (י) אחס, את יהושע וכלכ אשר דברו על לב העם: וכבוד ה' נראה,

עודם

ש ל ח ל ד יד

(יא) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה עַד-
אָנֹכָה יִנְאַצְנִי הָעָם הַזֶּה וְעַד-אָנֹכָה
רֹא-יֵאֱמִינוּ בִּי בְּכָל הָאֲחֻזּוֹת
אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ: (יב) אֲכַנּוּ
בְּדָבָר וְאוֹרְשֵׁנוּ וְאָעֲשֶׂה אִתְּךָ
לְגוֹי-גָּדוֹל וְעֶצְוִם מִמֶּנּוּ:
(יג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה וְשָׁמְעוּ
מִצְרַיִם כִּי-הֶעֱלִיתָ בְּכַהֲנֶךָ אֶת-
הָעָם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ: (יד) וַיֹּאמְרוּ

תרגום אשכנזי עז

(יא) אונד דער עוויגע שפראך
צו משה: וויא לאנגע זאלל מיר
דעזעס פאלק נאך ערצירנען?
וויא לאנגע נאך וואללען זיא
ניכט אן מיר גלויבן בייא אללען
וואונדערצייכען, דיא איך אונ-
טער איהם געטהאן? (יב) מיט
דער פעסט ווילל איך עס שלא-
גען, אונד פערטילגען, דיר
הינגעגען צו איינעם גרעסערן
אונד מעכטיגערן פאלקע מא-
כען, אלס דעזעס איזט.
(יג) משה זכער שפראך צום
עוויגען אונד ווען דיא מצרים,
אויס דערען מיטטע דוא דיע-
זעס פאלק זא מעכטיג אויסגעפיהרט האכט, דעזעס הערען, (יד) וואס וועררען זיא
צו

תרגום אונקלוס

(יא) וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה עַד אֵימָתִי יִהְיוּ מִרְגָּזִין
קִדְמִי עֲמָא קִדִּין וְעַד אֵימָתִי לֹא יִהְיִמְנוּ
בְּמִימְרֵי בְּכָל אֲחִיא דִּי עֲבָדִית בִּינִי-הוֹן:
(יב) אֲמַחֲנוּן בְּמוֹחָא וְאִשְׁיִצְנוּן וְאֶעֱבִיד יְהִי
לְעַם רַב וְתִקִּיף מִנְהוֹן: (יג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קִדְם
יְיָ וְיִשְׁמְעוּן מִצְרָאִי אֲרִי אִסְיָקְתָּא בְּחִילְךָ יַח
עֲמָא דִּקִּדִּין מִבִּינִי-הוֹן: (יד) וַיִּימָרוּן לְיַחֲבִיב
לְהַלְתָּם אֲבָל בְּגַד יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ לֹא יִבְלֹת לְהַלְתָּם. וְזוּ הָיָא (יד) וַיִּימָרוּן אֲלֵי יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת.

ר ש י

(יא) עד אנה ינאצוני. ירגזוני: ככל
האותות. כשניל כל הנסים שעשיתי להם
היה להם להאמין שהיכלת בידי לקיים
הנבטחתי: (יב) ואורישנו. בתרגומי ל'
חרובין ואס מאמר מה לעשה לשבועת
אבות (שמות ל"ג) ולעשה אומך לגוי
גדול שאתה מזרעם: (יג) ושמעו מצרים.
ושמעו את אשר תהרגם: כי העלית.
כי משמש בלשון אשר והם ראו אשר
העלית בנחך הגדול אותם מקרבם
וכשישמעו שאתה הורגם לא יאמרו
שחטאו לך אלא יאמרו שנגדם יכולת
שחטאו לך (יד) היא (יד) ואמרו אל יושב הארץ הזאת.

ב א ו ר

עודם מדברים כך, והנה כבוד ה' נראה, ר"ל שהענין ירד שם: (יא) עד אנה, שתי המלות
האלה יש להן הוראות נבדלות, כי מלה עד חורה על גבול מקום או גבול זמן, כמו עד הנגלה,
עד ווס בואי, ומלת אנה חורה על שאלת המקום, אנה אנחנו עולים, ובהתחבר המלות האלה
הוראתן על שאלת משך הזמן, כמו עד אנה מסתיר פניך, וכן נאן: בכל האהוח, עס כל
הנסים שעשיתי להם שהיו אותות על יכלתי לקיים הנבטחותי ועל כל זה אינם מאמינים בי, וכן
מחורגם בלשון אשכנז: (יב) ואורשנו, לשון גירוש ושלום, וכן תרגם אונקלוס ואשיצנון, וכן
בלשון אשכנז: (יג) וישמעו מצרים, כשישמעו שאתה הורגם כמ"ש אכנו בדבר ואורשנו. והראש"ג
פירש ושמעו שנה על מה שאמר למטה בענין ובפסוק הנא חזר ואמר שמעו לפרש ושמעו
הראשון, אבל הובין בפירוש רש"י, וכן מתורגם בל"א: כי העלית, מלת כי במקום אשר,
והענין כשישמעו המצרים אשר מקרבם הולאת את ישראל בנחך הגדול, וממך זה ראו והבינו
שהנחך הנפלאה על ישראל ונחך הגדול יזרועך הנטויה לעשות ופלאות באלה, ועתה אתה אומר
להרוג אותם יסנו בלם הכליון הזה אל מהרין ונלחך וזהו תנלות המאמר ואמרו וגומר מנלתי
כלת ה': (יד) וזמרו אל יושב הארץ, האמור בסוף הענין מנלתי יכלת ה' וישחטם במדבר,
והמאמרים

שלח לך יד

צו דעם איינוואהנער דיעועס
לאַנדעס זאגען? זיא הערען
דאָס רוא, עווינער! אונטער
דיעועס פֿאַלקע ביזט, דאָס רוא
דען אויגען זיכטבאר ערשיי
נעסט, אַ עווינער! דאָס דייע
וואַלקע איבער איהנען שטע
העט, אונד דאָס רוא אין איי
נער וואַלקענווילע דעסטאָס,
אונד אין איינער פֿיערווילע
דעס נאָכטס פֿאַר איהנען
הערגעהעסט: (טו) ווען רוא
נון דיעועס פֿאַלק, וויא איינען

מבלתי

רע"י

כמו על יושבי הארץ הזאת ומה יאמרו
עליהם מה שאמור בסוף הענין מבלתי
יכולת ה' בשביל ששמעו כי אתה ה' שוכן
בקרבתם ועין בעין אתה נראה להם והכל
בדרך חבה ולא הכירו בך שנתקה אהבתך
מהם עד הנה: (טו) והמתה את העם
הזה כאיש אחד. פתחום ומת' כך יאמרו
הגוים אשר שמעו שמעך וגומר.
מבלתי

שמוע

११४३

72N

ש ל ח ל ד יד

(טו) מְבַלְתִּי יִכְלֹת יְהוָה לְהַבְיֹא
אֶת־הָעַם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־
נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֵם בַּמִּדְבָּר:
(יז) וְעַתָּה יַגְדֵּל־נָא כַח אֲדֹנִי
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּרְתָּ לֵאמֹר: (יח) יְהוָה

אֲדָר

י רנח

תרגום אשכנזי עה

(טו) ווייל דער עוויגע ניכט
פֿערמענענדר וואר דינעם פֿאלק
אין דאָן לאַנד צו פֿיהרען, דאָן
ער איהנען צוגעשווארען,
שלאַפֿטעט ער ווא אין דער
וויסטע. (יז) לאַס דאָך, אַ
הערר! דיא גרעסע דינער
קראַפֿט זיך צייגען, וויא דוא
געשפּראַכען האַסט, נעהמליך:
דער

ר ש י

(טו) מְבַלְתִּי יִכְלֹת וְגו'. לפי שיושבי הארץ
חזקים וגבורים ואינו דומה פריעה לשלשים
ואחד מלכים זאת יאמרו על יושבי הארץ
הזאת מבלתי יכולת מתך שלא היה יכולת
בידו להביאם שחטם: יכולת. שם דבר הוא:
(יז) כִּאֲשֶׁר דִּבֶּרְתָּ לֵאמֹר. ומהו הדבור ה'
אֲדָר חֲסִים לְדִיקִים וְלִרְשָׁעִים כְּשֶׁעָלָה מִשָּׁה
לְמִרוֹם מִלְּאֹז מִשָּׁה לְהַקְנִיָּה שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְבוֹחַ בְּה' אֲדָר חֲסִים ח' ל' לְדִיקִים ח' ל' הַק' כִּי אֵף לְרָשָׁעִים ח' ל'
רָשָׁעִים יִחַדּוּ ח' ל' ח' אֵת הַפִּיךְ לִדְבַר כְּשֶׁחֲטָאוּ וְיִשָּׂא בַעַל וּבְמַרְגָּלִים יַחֲסִל מִשָּׁה לְפָנָיו בְּאֲדָר חֲסִים
ח' ל' הַק' כִּי וְהָלַח חֲסִית לִי לְדִיקִים ח' ל' וְהָלַח אֲמַר לִי אֵף לְרָשָׁעִים: יַגְדֵּל נָא כַח ה'. לַעֲשׂוֹת דְּבוּרךְ:

תרגום אונקלוס

שְׁמַע גְּבוּרְתְּךָ לְמִימְרִי: (טו) מְבַלְתִּי יִכְלֹא
קִדְם יִי לְאַעְלֵא יִת עֲמָא דִּדִּין לְאַרְעָא דְּרָבִים
לְדִין וְקִטְלִינוּן בַּמִּדְבָּרָא: (יז) וְכַעַן סְגִי
כַּעַן חִילָא קִדְמָךְ יִי כְּמָא דִּי מְלִילְתָּא
לְמִימְרִי

ב א ו ר

אשר שמעו, שהתה איתם: (טו) מְבַלְתִּי יִכְלֹת, לפי שיושבי הארץ חזקים וגבורים ואינו דומה
פריעה לשלשים ואחד מלכים, זאת יאמרו על יושב הארץ הזאת מבלתי יכולת מתוך שלא היה
יכלת בידו להביאם שחטם ע"כ לשון רש"י, וכתב עליו הרמב"ן וזה לשונו, אסנן יהיה אל יושב
כמו על יושב וכן רבים, ולפי דעתי אין כוונת משה רבינו ע"ה בטענה הזאת מפני שהבנועים
חזקים וגבורים במלחמה, כי השם הכה את מלכים בדבר והמית גבוריהם ברגע והניח עליהם
מכות גדולות סן השמים וקל זאת בעיני ה' להכות בדבר הגבורים והחזקים גדלים וכחלשים,
אבל כונתו בתפלה זאת לאחר יחשבו מלכים ויאמרו כי יש נח באלהי כנען להפיל מידך, כי עשית
במגרים ובאלהיהם שפטים עד שהולאת את העם הזה מקרבנו ולא יכלת לעשות כן בכנען
ובאלהיהם, והנה יהיה בזה חלול השם ויחזקו ידי עובדי ע"ז, ואם כן ימנן שיהיה אל יושב
הארץ כפֿוטו שואמרו המלכים ליושבי ארץ כנען מבלתי יכולת וגומר כי כנס אל ואפס חלשים
עב"ל. יכלת, מקור בחוספות ח"ו שלא כדרך חניניו, כי מדרכי המקור מנח"פ יעם חוספת
ח"ו שחסר ח"ו ונקוד על משקל פֿעל, כמו יִשְׁכַּח, קָדַח, וזה בא שלם עם ח"ו נוספת
ונקוד על משקל פֿעל, לכן הוכח שהוא שם המקרה על משקל קִטְרָח, נִחֲשָׁח, וכן יִבְשָׁח המים
(בראשית ח' ז'), ויהיה ח"ך שיהיה היא פְּמוֹנָה אל השם, מבלתי יכלת של השם: וישחטם,
ענינו ויהרגם, ואמר וישחטם כי המשילם ללחן דרך המליצה כמ"ש למטה ונונים יהיו רעים
במדבר, וזה לשון הראב"ע, ואמר וישחטם בעבור כי שם ירעו הלחן עב"ל, וטעות אירע בדפוס
כי נדך להיות בעבור המדבר כי שם ירעו הלחן: (יז) וְעַתָּה יַגְדֵּל נָא כַח ה', באורו אמת
ה' הראה נא עתה גודל כחך לכנוש כעסך, וזהו ארינות חֲסִים אשר יזכיר בפסוק הנא. והנה
מלת נח מקובלת בטעם עם השם, ויש בנחה סמיכות וקריאה, כאלו אמר יגדל נא כחך, אמת
ה'

ה מ ע ר

רַךְ (טו) מְבַלְתִּי יִכְלֹת, לשון רש"י: שם דבר הוא" בא לפרש כי הוא שם המקרה ולא מאר
לנקבה.

תרגום אשכנזי

ש ל ח ל יד

(יח) דער עוויגע אויט לאנגמי
טהיג, פאן אינענדליכער גנאדע,
פערניכט מיססעטאהט אונד
אבפאלל; לעסט אבער נישט
אנהע אהנדונג, זאגערן זוכט
דיא מיססעטאהט דער על-
טערן היים אן קינדערן, ענ-
קעלן אונד אורענקעלן. (יט) זא
פערציהע דאך דיא מיססעטאהט דיעזעס פאלקעס נאך דיינער גראסען גנאדע, אונד

אָרְך אֲפִים וְרַב־חֶסֶד נִשָּׂא עֵין
וּפִשֶׁע וְנִקָּה לֹא יִנָּקָה פִּקְדֵי עֵין
אָבוֹת עַל־בָּנִים עַל־שְׁלִשִׁים וְעַל־
רַבָּעִים: (יט) סְלַח־נָא לַעֲוֹן הָעָם
הַזֶּה כִּגְדֹל חֶסְדְּךָ וְכִאֲשֶׁר נִשְׂאתָה

לעם

לעם

וויא

תרגום אונקלוס

ר ש י

(יח) ונקס. לשנים: לא ינקס. לשאין למימר: (יח) יי מרחיק רגו ומסגי למעבד שנים:

טבון (וקשוט) שביק לעין ולמרוד (ולחובין) כדנך סלח לרחיבין לאורייתיה ודלא תיבין לא מזבי מסער חובי אבהן על בגין מרדיו על דר תליחאי ועל דר רביעאי: (יט) שבוק בען לחובי עמא דדין בסגיאות טבותך וכמא

ב א ו ר

ה'! וכן משמע מתרגם אונקלוס וי"ע, וכן מתורגם בלשון אשכנז: (יח) ה' ארך אפים, לשון הרמז. והזכיר במדות ארך אפים ורב חסד ולא הזכיר אמת, כי במדת אמת יכו חייביו. ולא הזכיר גולר חסד לאלפים, כי לא זכות אבות התפלל משה עבדיו ולא הזכיר בהפלה זאת לאברהם ליצחק וליעקב כלל, והטעם בעבור שהאין נחמה לאבות ומהם ירשום והם מורדים באבותם ולא היו חפלים במחנה שלהם אשר האנו' היו נזכרים בה מאוד, והאין יאמר אשר נשבעת להם כך כל הארץ הזאת אתן לזרעכם והם אומרים אי אפשרנו במתנ' זו, ולא הזכיר וחטאה בעבור שאלו מזידים ופושעים, ולא ידעתי למה לא הזכיר רחום וחנון, [א"ה], נראה שאין רחמים כי אם על השב ומתחרט, לא על המנעט נטיבה, ואומר אין לי חסן בה, אולי ידע משה כי הדין מתוח עליהם ולא ימחול לעלם, לכן לא בקש רק אריכות אפי' שלא ימיתם באיש א' ולא ישחטם כלאן במדבר שימותו במגפה, ולפי שלא בקש עתה אלא אריכות אפים אמר לו סלחתי כדנך שאהיה להם ארך אפים ורב חסד והזכיר סקד עון אבות לאמר שאם יראה שלא למחול עונם יפקוד עון אבות על בניהם ולא ארך אפים יקחם, ומזה היתה הגזירה לקבוע להם נביה לדורו' כלילה הזה כי פקד עונם על זרעם, ואמר ר"א כי בעבור שכלאנו אם יראו את הארץ אשר סלחתי כדנך, ידענו כי מלת סלח נא אריכות אף, וכן נוסחא לו עד שיעשה חשונה שלימה, והנכון בעיני כי סליחה הנחת העונש כדברי אונקלוס, והקרננות מעלים עונש השוגג מעליו וכן טוב וסלח, ואמר סלחתי כדנך לעם בכללן שלא יכס כדבר ויורישם ויעשה אותם לגוי גדול ועלום ממנו והם זרעם יאבדו מן הארץ, אבל יסלח להם שירשו בניהם את הארץ ולא ימותו הם במגפה, וגזר שיתמו פגריהם במדבר וימותו שם כל אחד בנאו יומו, והנה במשנה תורה הזכיר משה במעשה העגל חפלתו אשר התפלל עליהם, ואמר ואחפול לפניו' בראשונה וגומר, ופירש שם חפלתו ואתפלל אל ה' ואומר והזכיר גם חפלתו על אהרן ולא הזכיר להם במרגלי' שהתפלל עליהם כלל, וכל זה מן הטעם שהזכירתי כי הוא לא התפלל למחול להם אלא שישא להם ויאריך אפו ויפקוד עון אבות על בנים ולא היתה חפלתו שלימה עליהם, ועל כן לא הזכירה להם כי היו יכולין לטעון עליו ע"כ: (יט) כגדל חסדך, לפי גודל חסדך ואף שהם אינם ראויים לסלוח להם: וכאשר נשאתה לעם הזה, את

ש ל ח ל ד יד

תרגום אשכנז עמ

וויא דוא פֿאַן מצרים אויס ביו
יעטצט שאַן וואָ אַפֿט נאָכויכט
מיט דיעוער נאָציאָן געהאָבט.
(כ) דער עוויגע שפּראַך : איך
פֿערצייהע וויא דוא געוואָגט
האַסט; (כא) יעדאָך , וואָ וואָהר
איך לעבע , אונד דיא גאַנצע
ערדע פֿאַן דער העררליכקייט
דעם עוויגען פֿאַלל איזט, (כב) וואָ
וואָהר וואָללען אַללע דיא מענש
נער , דיא מיינע העררליכקייט

לָעם הִזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד-הַנְּהַר:
(כ) וַיֹּאמֶר יְהוָה סִלַּחְתִּי כְּדַבָּרְךָ *
(כא) וְאוֹלָם חֵי-אֲנִי וַיִּמְלֵא כְבוֹד-
יְהוָה אֶת-כָּל-הָאָרֶץ: (כב) כִּי כָל-
הָאֲנָשִׁים הָרְאִים אֶת-כְּבוֹדִי וְאֶת-
אֲתֹתַי אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם

ובמדבר

אונד דיא צייכען געוועהען, דיא איך אין מצרים אונד אין דער וויסטע געצייגט , אונד

דיא

ר ש י

תרגום ואונקלוס

(כ) בדנך . בעגיל מה שאמרת פן יאמרו
מנלמי יכולת ה' : (כא) ואולם . כמו
אבל זאת אעשה להם : מי אני . לשון
שנועה כשם שאני מי וכבודי ימלא את
כל הארץ כך אקיים להם : (כב) כי כל
האנשים הרואים וגומר (כג) אם יראו
את הארץ . הרי זה מקרא מסורס מי אני
כי כל האנשים אם יראו את הארץ וכבודי
ימלא את כל הארץ שלא יתחלל שמי במגפה
הזאת לאמר מנלמי יכולת ה' להביאם שלא אמתם פתאים כאיש אחד אלף באיחור ארבעים שנה
מעט

וכמא די שבקת לעמא יהדין ממצרים
ועד בען : (כ) ואמר יי שבקית בפתיגמך :
(כא) וברם קיים אנא ומליא יקרא דיי ית
כל ארעא : (כב) ארי כל גובריא דחזו ית
יקרי וית איתותי די עבדית במצרים וכמדברא
ונסיאו

ב א ו ר

את עונו : ועד הנה , בפסח לך לך (בראשית ט"ו ט"ז) כחצו שכל הנה עם מלח עד יורה על
הזמן , ולפי זה הכוונה פה מיום שילאו ממלרים עד היום הזה וכן תרגמו אונקלוס ויב"ע , וכן
מתורגם בלשון אשכנז , ואולם נראה שאין לדבר הכוונה , כי מלאנו בכתוב עד הנה על המקום ,
קרע עד הנה (שמואל ב' כ' ט"ז) , ולפ"ז בפסוק שלפנינו יש לפרשו על המקום , ממלרים עד
המקום הזה , והענין אחד : (כ) סלחת , סולת אני , כמו נחתי כסף השדה (בראשית כ"ג י"ג)
שפירושו אני נותן : כדברך , שלא אכנו בדבר בפעם אחת אלא אטריך להם ארבעים שנה ,
(הרש"ש) , וכן כונת הרמב"ן כאשר הבאתי דבריו למעלה : (כא) ואולם חי אני , לשון שנועה ,
כמו שאני מי כן יהיה דברי קיים : וימלא כבוד ה' את כל הארץ , לשון בינוני הוא , ואיך
אל השנועה שאמר למעלה ובאורו כמו שאני מי וכמו שכבודי מלא כל הארץ כן אקיים את דברי
וכבר הוזכר בבאור פירוש וארא שפעל מלא בין בבנין הקל ובבנין הפעל נשתמש על הדבר
הממלא ועל הדבר המתמלא , נאמר וימלא את החבמה (מלכים א' ו' י"ד) , הנה החבמה
ממלא

ה מ ע מ ר

(כא) ואולם חי אני , לשון רש"י : לשון שנועה כשם שאני מי וכבודי ימלא את כל הארץ כך
אני אקיים להם כי כל האנשים וכו' יראה לי כי התיבות וכבודי ימלא את כל הארץ
נפלו בטעות בדברי רש"י , כי לפי זה יהיה ימלא במקום בינוני כפי' הראשון שהביא הראב"ע ,
ונפסוק כ"ב ביאר רש"י כי וימלא הכוונה שלא יתחלל שמי במגפה הזאת וכו' ויהיה הפעל וימלא
עתיד כמשמעו , וא"כ יהיו דבריו סותרים זה את זה .

תרגום אשכנזי

שלח לך יר

ובמדבר וינסו אתי זה עשר
פעמים ורא שמעו בקולי:
(כג) אם יראו את הארץ אשר
נשבעתי לאבותם וכל מנאצי
לא יראוה: (כד) ועבדי כלב עקב
היתה רוח אחרת עמו וימלא
אחרי ורביאתיו אל הארץ

דיא מיד שאן צעהן מאהל אויף
דיא פראבע געשטעללט האט
בען אונד מיר ניכט געהאָר-
צטן וואָללען, (כג) דאָס לאַנד
ניכט זעהען, דאָס אַיך איהרען
עלטערן צוגעשוואַרען האָט
בען! אַללע, דיא מיד ער-
צירנט האַבען, וואָללען עס
ניכט זעהען! (כד) מיינען
קנעכט כלב אַבער, ווייל איין
אַנדערער גייסט אין איהם
וואָר, אונד ער מיר טרײַליך
נאָכגעפֿאָלגט אויס, ווייל אַיך

אשר וויעדער אין דאָס לאַנד ברינגען, אין וועלכעם ער
גע

תרגום אונקלוס

ר ש י

ונסיאו קדמי דגן עשר זמנין ולא קבילו
במימרי: (כג) אם יחווית ארעא די קיימית
לאברההון וכל דארגיו קדמי לא יחווית:
(כד) ועבדי כלב חלף דהיה רוח אחרי עמיה
ואשלים בתר דחלתי ואעליגיה לארעא

מעט מעט: (כג) וינסו. במשמעו: זה
עשר פעמים. שנים נים ושנים נמן
ושנים בשליו כ' כדאיתא במסכת ערכין:
(כג) אם יראו. לא יראו: (כד) רוח
אחרת. שתי רוחות אחת כפה ואחת כלב
למרגלים אמר אני עמכם בעלה ולנו תיה
לומר האמת ועל ידי כן היה בו כח
להשתיקם כמו שנאמר ויהם כלב שהיו
סבורים שיאמר כמותם זהו שנאמר בספר
יהושע ואשיב אותם דבר כאשר עם לבני' (יהושע י"ד) ולא כאשר עם פי: וימלא. את לבו אחרי.

ב א ו ר

ממלא וחירם מתמלא, וכן סה נאמר וימלא על הכבוד שהיא ממלא כל הארץ: (כב) זה עשר
פעמים, הרבה פעמים, כמו עשרת מונים (בראשית ל"א מ"א), ואסו עשר נשים (ויקרא כ"ו
כ"ו), (הראש"ע והראש"ס). ובמסכת ערכין (דף ט"ו ע"א) מנו סכמיו ז"ל עשרה נסיונות:
(כג) אם יראו את הארץ, כל לשון אם שאין החנאי כפול אחרי ענינו שלילת הדבר והפסדו,
כמו אם אקח מכל אשר לך (בראשית י"ד כ"ג) ענינו שלא אקח, כי ה' אם יומת (שמואל א'
י"ט ו'), אף כאן פירש שלא יראו: (כד) ועבדי כלב, לא הזכיר יהושע, כי פירש לכלב שגור
שורש את הארץ אשר נא שמה, ושכר יהושע אינו ראוי לפרשו עמה שיהיה הוא במקום משה,
(הראש"ס). והראש"ע כתב שהזכירו לבדו בעבור ויהם: רוח אחרת, ענינו הרכון והחפץ:
וימלא אחרי, מסר הפעול, וענינו וימלא את לבו אחרי, או מלא והשלים כליוני ללכת אחרי,
כמו

ה מ ע מ ר

(כב) וינסו אחרי, לשון רש"י: ,,במשמעו" ולא ידעתי מה נא להורות, וכי מה ענין אחרי
יהיה לו? ולאס נכון בעיני, כי מלת במשמעו נא שלא במקומו, ודרך להיות על, זה עשר
פעמים", שאמר הרב שער הוא במשמעו, כדאיתא בעירובין (דף ט"ו), ודלא בדעת המפרשים
שקצנו כי עשר הוא אף סך מסוים כמו ואסו עשר נשים: (כד) וימלא אחרי, לשון רש"י:
,,וימלא את לבו אחרי" לפי שבא בפעל א"ב הוא וולא ויקסר הפעל שהוא הלכ.

ש ל ח ל יד

הרגום אשכנזי פ

געוועזענע איז, זייענע נאכקאמ-
מען זאללען עס איינגענומען.
(ה) דער עמלק און דער
כנעני וואהנע דארט אים גרונ-
דע. מארגען דענדעט איד,
אינד געהעט וועדער אין דיא-
וויסטע, געגען דיא בינוע-זעע
צוריק

אשר בא שמה וזרעו יורשנה:
(כה) והעמלקי והכנעני יושב
בעמק מחר פגו וסעו לכם
המדבר הרדים סוף: פ

וירב

ר ש י

הרגום אונקלוס

זה מקרא קלה: אשר בא שמה חבור חתן
לו: יורשנה. כהרגומו יתכונה. ויורשו
את הענק. ואת העם אשר בה ואין להרגומו
יתונה לא במק' יורשנה: (כה) והעמלקי
וגו'. אם תלכו שם יהרגו אתכם מאמר
שאיני עמכם: מחר פגו. לאחורכם וסעו
לכם

די על לחמן וקנהו יתכונה: (כה) ועמלקא
וכנענא יחב במישרא מחר אתפגו וטולו
לכון למדברא אנה ימא דכוף:
ושל ל

ב א ו ר

כמו שכתב הרד"ק בשם רש"י: וזרעו יורשנה, כהרגומו יתכונה, יורשו את הענקים ואת העם
אשר בה ואין להרגומו יתכונה אלא במקום יורשנה. (רש"י), וכוונתו כי מה שהוא מהפסול
משה זה על הוראה הוזה הוא חמיד יולא לשלישי והוא המורש והלבר הירוש ופירוש איתו,
מה שאי אפשר לבין במלת יורשנה, לכן גזר רש"י שהוראת המלה היא לשון גירוש וכוונתו
הנסתרת שג על הארץ על דבר וירוש את ההר שפירוש את עשני ההר אף כאן וזרעו יורש את
יורשנה הארץ שהפעול הם היושבים בה ולא הארץ, אמנם בנוסח הרגום אונקלוס שלפנינו מתורגם
יורשנה לשון ירושה, לכן נראה בפירוש הרד"ק כי תחבר הל"ד ושעורו ולזרעו יורשנה, וזכה
הפעולה על כלל שהוא יורש את הארץ לזרעו, וכן ודוד הגיד לאמר אחיחובל בקישיים
(שמואל ב' ט"ו ל"א), פירוש ולדוד וכן רבים, או תאמר וזרעו יורשנה, כמו ואת זרעו יורשנה:
(כה) והעמלקי והכנעני יושב בעמק, אם תלכו שם יהרגו אתכם בי איני עמכם. (רש"י):
מחר פגו וסעו, פגו לאחורכם וסעו וגומר, והנה אמר והעמלקי והכנעני יושב בעמק, ולהלן
(פסוק מ"ה) אמר וירד העמלקי והכנעני היושב בהר ההוא, ובחובת משה (דברים ח' מ"ד)
אמר וינח האמרי היושב בהר ולא הוזכר שם הכנעני ועמלקי, ולמעלה (י"ג ל') אשר עמלק
יושב בארץ הנגב (ולא הוזכר בהר או בעמק) והחמי והיבוס והאמורי יושב בהר והכנעני יושב
על הים ועל יד הירדן, וכדי להוכיח המקראות האלה מנוור הסתירות והמבוכות, נראה כי
מלת כנעני היא שם פרטי לאומה אחת גם לפעמים חכלול כל שבע אומות או מקלות, אבל לא
יובלל העמלקי בשם כנעני כי לא היה מבני כנען רק מבני שם, והנה מה שאמר והעמלקי
והכנעני יושב בעמק והיא ארץ הנגב שהזכיר למעלה עמלק יושב בארץ הנגב, אמנם הכנעני
שהוא הכולל כל יושבי ההר והוא החמי והיבוס והאמורי, יתכן שהתאחדו עם העמלקי מפני
פחד

ה מ ע מ ר

יורשנה, פירוש רש"י כהרגומו יתכונה יורשו את הענקים ואת העם אשר בה, ואין
להרגומו יתכונה (כי כן מלא רש"י הגירסא בפסוקים וכן הוא בדפוס אנוניש) אלא במקום
יורשנה (כלומר הקל ענין ירושה אבל הפעיל ענין גירוש הוא) ע"כ, וכן נראה עיקר. והפלת
על הכנס רש"ל שכתב: ועם היות גרסת רש"י מדוקדקת לפי הדקדוק, אין ספק שאין כן
דעת אונקלוס, שאם היתה כן דעתו, היה אומר יתכונ יתכנה, לא יתכונה, כי מה ענין
יגרשו את הארץ? ע"כ. ומה ישיב הכנס הנה אם ישאל השואל: מדוע תרגום יב"ע והורשם
את העיר (יב"ע ט"ו) ותתכונ ית קרתא ולא תתכונ ית יחבי קרתא? הלא יאמר כי כן המנהג
בשתי הלשונות האלה. (ד"ה)

תרגום אשכנזי

צוריק. (כו) דער עוויגע רע.
דעמע מיט משה אונד אהרן,
אינד שפראך: (כז) וויא
לאנגע ווירד עם דיעוער בע-
זען ראטטע נאך זא הינענהען,
דאס ויא ווירער מיך ואלכעם
מוררען עררעגען? דיא קלא-
גען דער קינדער ישראל'ס,
דיא ויא ווירער מיך אויפגע-
בראכט האבען, האבע איך
גאר וואהל פערנאממען;
(כח) ואנע איהנען, זא וואהר
איך לעבע, שפריכט דער
עוויגע, וויא איהר אין מיינען אהרען געשפראכען, זא ווילל איך אויך טהון.

ש ל ח ל ד יד

(כו) וידבר יהוה אל-משה ואל-
אהרן לאמר: (כז) עד-מותי
לעדה הרעה הזאת אשר המה
מדינים עלי את-תלנות בני
ישראל אשר המה מדינים עלי
שמעתי: (כח) אמר אלהם חיר
אני נאם-יהוה אם-לא באשר
דברתם באוני כן אעשה לכם:

במדבר
עוויגע, וויא איהר אין מיינען אהרען געשפראכען, זא ווילל איך אויך טהון.

תרגום אונקלוס

ר ש י

(כו) ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:
(כז) עד אימתי לכנישתא בישחא הדא די
אינון מחרעמין עלי יחחרעמת בני ישראל
די אינון מחרעמין עלי שמעתי:
(כח) אמר להון קים אנא אמר יי אם לא
במא די מללתון קדמי כן אעביד לכון:
במדברא

לכם וגומר: (כו) לעדה הרעה וגו'.
אלו המרגלים מבאן לעדה שהיא עשרה:
אשר המה מלינים את ישראל עלי: את
תלנות בני ישראל אשר המה מלינים.
המרגלים מלינים אותם עלי שמעתי:
(כח) חי אני. לשון שנועה: אם לא כן
אעשה. כביכול איני חי: כאשר דברתם.
שנקשם ממני או במדבר הזה לו מתנו:
וכל

ב א ו ר

פחד המרגלים להעמיד חילם בהר ונעמק בכל הגבולים אשר יוכלו בני ישראל לבא בארצם,
ולהלן אמר וירד העמלקי וכוונתי היום בהר, כי אשר זראו כי מכני ישראל עולים עליהם מגד
ההר כמו שאמר ויעפילו לעלות את ראש ההר, ואנס משה בתוכחתו הזכיר רק את האמרי
היושב בהר לפי שהיה הדיקור והגבור שבהם, כמו שהעיד הכתוב (עמוס נ' ט') ואנכי
השמעתי את האמרי מפניהם אשר כנגד ארצם גבהו וחסין הוא באלונים: (כו) עד מהי
לעדה הרעה הזאת, מקרא קצר עד מתי אשרים אמתאפק לעדה הרעה הזאת, שהם המרגלים,
כמו שפירש"י ז"ל מבאן לעדה שהיא עשרה: אשר המה מלינים עלי, אשר המרגלים מלינים
את ישראל עלי כן פירש רש"י ז"ל, והוא על פי הכלל שכתב בפרשת בשלח על פסוק וילינו,
עיין באירנו שם, וקרב לזה פירש ר"ע ספורנו וזה לשונו, עד מתי לעדה הרעה הזאת, אף
על פי ששלחתי כדנריך להאריך להם שלא להמיתם חנף ולכלם יחדיו, מכל מקום לא שלחתי
לעדת המרגלים, אשר המה מלינים עלי, שהם המחתים וטעם הרבים תלוי בהם ולא אחרך
להם כלל, ועם זה את תלונות בני ישראל אשר המה המרגלים מלינים עלי שמעתי ואשים פני
לענשם, לפיכך אמר וגומר ענ"ל: (כח) חי אני, לשון שנועה: אם לא כאשר דברתם באוני

כו

ה מ ע מ ר

(כו) עד מתי לעדה הרעה הזאת, לשון רש"י: "אלו המרגלים". לפי שזא מלינים נרפעים
הולך לפרש שצדה הרעה שז על המרגלים, שהם הזנו תלונות בני ישראל (ועיין כס' בשלח מה
שכתבנו על וילינו).

חרגום אשכנזי פא

(כט) אין דיעזער וויסטע זאָ-
לען אייערע קערפער פֿער-
פֿאללען, זאָ פֿעל דער גע-
מוסטערמען אונטער איין ויגל
אין אייערער פֿאללען אַנצאהל,
פֿאַר צוואַנציג יאָהרען און
אונד האַריבער, דיא איהר
וידער מיך קלאַנען עררעגט
האַבט, (ל) איהר זאָלסט
וואַהרליך ניכט אין דאָז לאַנד
קאָממען, וועלכעס איך איין
צור וואָהנונג איינצוגעבען מיי-
נע האַנד עמפֿאַר געהאַבען,
כלב זאָהן יפונה אונד יהושע
זאָהן נון אויסגענאָממען.
(לא) וואס אייערע קינדער בע-

טריפֿעט, פֿאָן דענען איהר געיאָגט האבט, זיא ווערדען צור בייטע ווערדען, דיעזע ווילל איך היינין ברינגען, דאָס זיא דאָו לאַנד קעננען לערנען, דאָו איהר זאָ פֿערווערפֿעט ;

רש"י

(כט) וכל פקודיכם לכל מספרכם. כל
הנמנה לכל מספר שאתם נמנים בו כגון
לזאת ולזאת לזכא ולזאת שקלים כל המנויים
לכל אותן מספרות ימותו ואלו הן מן
עשרים שנה וגו' להוציא שנתו של לוי
שאלו פקודיהם מן עשרים :

ופגריכם

(ה) וּמַלְכוּת הָיָא אֲמֵרָתוֹן לְבִינָא יְהִי וְאֵעִיל יִתְּ

(6) וּמַפְלִיכוֹן דִּי אֲמִרְתּוֹן לְבִיזָא יְהִי וְאֶעֱלֵי יִתְהוֹן וְיִדְעוֹן יִת אֲרַעָא דִּי קִצְתּוֹן בְּהִי וּפְגִרִיכוֹן

באר

בן אעשה, בנר הזכרתי למעלה שאם לא יוכלו המנאי בין אם מלת לא בלדה או היא לכה
 מהיה הוראת מלת אם שנועה או הנטחה לקיום ההפך, וכן כאן אם לא כאשר דברתם בחזיו
 בן אעשה, כי האמת בן אעשה, וכן אם לא כאשר דמיתי בן היתה (ישעיה י"ד כ"ד), כי באמת
 בן היתה וכן כלם: כאשר דברתם, כי בקשתם או במדבר הזה לו מתנו, וכן אעשה לכם
 שחמתי במדבר הזה כאשר מבאר בפסוק הבא במדבר הזה יפלו וגומר: באווי, נקוד באמתו,
 ונריך לפרש לפי כוונת בעל הטעמים שחמתי בן אעשה לכם אינו נמשך למעלה, והשעור אם
 לא יהיה כאשר דברתם בחזיו, ובה הפסיק המאמר, ואחר כך אמר בן אעשה לכם, הכונה
 כמו שנתנו בפסוקים הבאים: (בט) פגריכם, הנופות בלא רוח: וכל פקדיכם, הוי"ו יתירה,
 או יתכן שהוי"ו היא לביאור הענין, בחלו אמר והנופלים יהיו כל פקודיכם לכל מספרכם מן
 שלשים וגומר להוליא שנט לוי שנטנו מן חדש עיין פירוש רש"י: (ל) אם אחם חבאו, גם כאן
 פירושו שלל חבאו: אשר נשאתי את ידי, לשון שנועה באדם הנושא ידיו אל השמים ודברה
 חורה בשם יתכרך בלשון בני אדם: (לא) והביאתי אתם, אל הארץ ומקרא קצר וסמך על

הפסוק

תרגום אשכנזי

שלח לך יד

(לג) ופגריכם אתם יפלו במדבר
הזה: (לג) ובניכם יהיו רעים
במדבר ארבעים שנה ונשא
את זנותיכם עדתם פגריכם
במדבר: (לד) במספר הימים
אשר תרתם את הארץ
ארבעים יום לשנה יום לשנה
תשא את עונתיכם ארבעים

(לג) אייערע קערפער אבער
זאללען אין דיעזער וויסטע
פערפאללען. (לג) אונד איי-
ערע קינדער זאללען פיערציג
יאהרע אין דער וויסטע הערום
וואַנדערן, אונד דיא שטרא-
פּע אייערער טרייאלאַזיקייט
טראַגען, ביז אייערע קערפער
אין דער וויסטע זאללע דאָהין
וונד. (לד) נאך אנצאהל דער
טאָגע, אין וועלכען איהר דאָ
לאַנד ערקונדשאַפטעט נעהמי-
ליך פיערציג טאָגע אויף יעדען
איין יאהר גערעכנעט, אַלואַ פיערציג יאהרע זאללט איהר פֿיר אייערע מיססעטשאַט ביסען,

שנה

אונד

תרגום אונקלוס

ר ש י

(לג) ופגריכון דילכון יפלו במדברא הדין:
(לג) ובניכון יהון מאחרין במדברא ארבעין
שנין ויקבלון ית חוביכון עד דיםופון פגריכון
במדברא: (לד) במנין יומיא די אללתון ית
ארעא ארבעין יומין יומא לשחא יומא
לשחא תקבלון ית חוביכון ארבעין שנין

(לג) ופגריכס אחס. כתרגומו לפי שדנר
על הנניס להנניסם לארץ ובקש לומר
ואחס תמותו ונפול לשון זה כאן לומר אחס:
(לג) ארבעים שנה. לא מת אחד מהם
פחות מכן שנים לכך נגזר ארבעים כדי
שיהיו אותם של בני עשרים מגיעין לכלל
ששים ושנה ראשונה היתה בכלל ואף על
פי שקדמה לשלות המרגלים לפי שמשעשו
את העגל עלתה גזרה זו במזמנה אלא
שהמתין להם עד שתתמלא סאתם וזהו
שנאמר (שמות ל"ב) וביום פקדי במרגלים ופקדתי עליהם מטאת זו ואף כאן נאמר חשאו את
עונותיכם (ולא עונתכם) שתי עונות של עגל ושל תלוניה וחשב להם במנין חייהם מקלת שנה כנולה
ובשוכנסו לשנת ששים מתו אותם של בני עשרים: ונשא את זנותיכם. כתרגומו יקבלון ית חוביכון:

וחדעון

וחדעון

ב א ו ר

הפסוק שלמעלה: (לג) ופגריכם אחס, תרגם אונקלוס דלכון, והוא כפול כי מלת ופגריכם
ענינה פגרים שלכם, אבל בן דרך הלשון בכל מקום כאשר זכרנו בהקדמה ובכמה מקומות
מהנאור, שכפילת הכנוי לחזק או להוראת ההפך, וכן במקום הזה לפי שדנר על ננייהם שיבואו
לארץ ישראל ואמר, אבל אחס פגריכם יפלו במדבר הזה וכן פירש רש"י, וכן מתורגם בלשון
אשכנז (אייערע קערפער זאבער), ובא הכפל על משקל ישר, אף שהכנוי הראשון על משקל
נוטה, כי בן משפטו כמ"ט פעמים רבות: (לג) ובניכם יהיו רעים, ענינו שלא יעמדו במקום
אחד אבל יטלטלו במדבר הנה והנה, וכן פירש הראש"ע והרשב"ם וכן מתורגם בלשון אשכנז:
ונשא את זנותיכם, הם ישא את העונש על אשר זניתם וסרתם מאחרי: (לד) במספר הימים,
לפי מספר הימים: אשר חרתם, אשר תרו על פיכם, ושיעורו במספר הימים אשר חרתם את
הארץ שהוא מספר ארבעים, וכן מתורגם בלשון אשכנז: יום לשנה, כל יום מהארבעים לשנה
יחשב לכם לענין העונש: חשאו את עונותיכם, את עונש עונותיכם, וכן מתורגם בלשון אשכנז:

את

ה מ ע מ ר

(לג) ופגריכם אחס, לשון רש"י: כתרגומו (דלכון) לפי שדנר על הנניס להנניסם לארץ
ובקש

ש ל ח לך יד

תרגום אשכנזי פב

אונד ערפֿאהרען, וואס עס זיין
ווען איך מיינע האנד אבציהע.
(לכ) איך דער עוויגע, האבע
דיעזעס געשפראכען, אונד
ווארליך! איך ווערדע עס
אויך אן דיעזער גאנצען בעזען
ראטטע, דיא ויך ווידער מיך
עמפערט, אויסאיבען; אין
דיעזער וויסמע זאללען זיין
אויפגעריעבען ווערדען, אונד
דאזעלכסט שטערבען: (לו) דיא
מעננער, וועלכע משה גע-
זאגט האטטע, דאז לאנד אויסצוקונדשאפטען, אונד דיא בייא איהרער צוריקקונפט ווירדיגע
נאכ-

שננה וידעתם את-תנואתי:
(לכ) אני יהוה דברתי אס-לא
ואת אעשה לכל-העדה הרעה
הזאת הנזעדים עלי במדבר הזה
יתמו ושם ימתו: (לו) והאנשים
אשר-שלח משה לתור את-
הארץ וישבו וילינו עליו את-

כל

וילינו קרי

ר ש י

תרגום אונקלוס

(לד) את תנואתי, שהניחותם את לנכנס
מאחרי: תנואה. לשון הסרה כמו כי
הניא אביה אותה (נמדנר ל') :
(לו) וישבו וילינו עליו. ובשבו מחור
הארץ הרעימו עליו כל העדה כהולאת
דבה אותן האנשים וימותו. כל הולאת
דבה לשון חינוך דברים שמלקיחין לשונם
לאדם לדבר בו כמו דונב שפתי ישנים
מוליאי דנת הארץ רעה שיש דבה שהיא טובה :
דבה

וחדעון ית דאחרעמתון עלי: (לכ) אנא יי
גורית במימרי אס לא דא אעביד לכל
כנשתא בישתא דדא דאודמנו עלי במדברא
הדין יסופון וחמן ימותון: (לו) וגבריא די
שלח משה לאללאיח ארעא וחבו וארעימו
עלוהי
(זיר ז') וישנה לעונה וישנה לרעה לנך נאמר כאן

ב א ו ר

אח תנואתי, לשון הסרה, ובאורו ואז תרגישו כשאסיר האנשים מכס, וכן מתורגם בלשון
אשכנזי, ורש"י פירש את תנואתי שהניחותם את לנכנס מאחרי והוא דחוק בלשון, שהיה לו
לומר את תנואתכם: (לה) אני ה' דברתי, עד הנה דבר מעונש כל הדור ההוא, ועתה
מתחיל לדבר מעונש עשרה המרגלים אשר עליהם התחיל דבורו ואמר עד מתי לעדה הרעה
הזאת: אס לא ואת אעשה, שעורו נחניריו, ובאשר בארנו הוראת מלת אס בלי כפל התנאי:
הנזעדים עלי, הנזעדים למרות דברי, ולשון הראש"ע שאמרו לרגום באנשים עבדי השם בעבור
שאמרו כבוד השם: יחמו, לשון כליון, וכן תרגם אונקלוס ומתרגם אשכנזי: (לו) והאנשים
וגומר, כל הפסוק הזה הוא נושא המאמר לפסוק שלאחריו, ושעורו האנשים אשר שלח משה
וגומר, ובעת שזכר הוליו דנת הארץ רעה אמר על פיהם והיתה התלונה בל העדה, אותן
האנשים מתו במגפה, כן פירש רש"י ורש"ם: וישבו וילינו וגומר להוציא דבה על הארץ,
הנה

ה מ ע מ ר

ובקש לומר ואחם תמותו נופל לשון זה כאן לומר אחם. הנה באר רש"י ל' פה כלל גדול בדקדוק
אשר חשבו האחרונים כי הם הוליו מלנכס, והוא שאם יבוא בנוי הגוף ביחוס הישר תמות יחוס
הנוטה יורה על ההפוך (עיי' בהקדמת רמב"ם על התורה ובניאורו על פסוק יהודה אתה ידוך
חמין בראשית ל' דג'), ולזה אמר רש"י שגם כאן כוונה על ההתנגדות שבין ציהם ובניהם (עיי'
בחורח לשון עברי פראג מהדורא הגיינא הקצ"ב חלק ג').

חרגום אשכנזי

נאכריסטען פאן דעם לאנדע
אויסגעשטרייט אונד דיא גאנ-
צע געמיינדע ווידער משה
אויפגעבראכט, (לו) אללע
מענער דיא זאלע בעזע נאכ-
ריכט פֿעלשליך אויזגעבראכט
האבען, שטארבען אויך ווירק-
ליך אין איינער פלאגע, דיא
דער עוויגע איבער זיא פֿער-
דינג (לח) גור יהושע זאָהן נון
אונד כלב זאָהן יפינה בליעבען
פֿאן אללען דען ליטען, דיא
געגאנגען וואָרען דאָז לאַנד צו

שלח לך יר

כל-העדה להוציא דבה על-
הארץ: (לו) וימתו האנשים
מוציאי דבת-הארץ רעה במגפה
לפני יהוה: (לח) ויהושע בן-נון
וכלב בן-יפנה חיו מן-האנשים
ההם ההלכים לתור את-
הארץ: (לט) וידבר משה את-

הדברים
געגאנגען וואָרען דאָז לאַנד צו ערקונדשאַפֿטען, אַם לעבען. (לט) אַלס משה אַללע ריעזע

ר ש י

זכה. פרלרי"ש בלעז: (לו) במגפה לפני ה'.
באותה מיתה הכהונה להם מדה כנגד מדה
הם חטאו בלשין ונשחרבב לשונם עד טבולם
ותולעים יולדוין מלשונם ובאין לתוך טבולם
לכך נאמר במגפה ולא במגפה וזהו לפני ה'.
באותה הראויה להם על פי מדותיו של
הק"ה שהיו מודד מדה כנגד מדה:
(לח) ויהושע וכלב חיו. מה ת"ל חיו מן
האנשים

חרגום אונקלוס

עלוהי יח כל בנישחא לאפקא שום ביש על
ארעא: (לו) ומיתו גבריא דאפיקו שום
ביש על ארעא במוחא קדם יי: (לח) ויהושע
בר נון וכלב בר יפנה אחיקמו מן גבריא
האנון דאזלו לאלקא יח ארעא: (לט) ומליל

משה

באור

הנה הולאת דנה לא נהיתה אלא מהמרגלים ולא משאר העדה, לכן צריך לסרס המקרא,
וישנו (וכה לומר וכשנו המרגלים ודברו דברים שהם) להוסיף דנה על הארץ, וילינו (כזה)
את כל העדה, וכן כונת המחרגם אשכנזי: (לו) וימתו האנשים מוצאי דבה הארץ רעה, כנר העמקתי
בספור הדברים חזר לבאר ואמר מוליאי דבת וגומר: מוצאי דבת הארץ רעה, כנר העמקתי
דברי הרמב"ן, כי המביא אמת יקרא מביא דבה והאומר שקר יקרא מוליאי דבה, כי מה שאמרו
ארץ אוכלת יושביה שקר גמור הוא שהיא היתה מלאה עמים רבים, כמו שכתוב ביהושע (י"א
ד') עם רב כחול אשר על שפת הים לרוב וגומר, וכן (דברים ז' א') וגשל גוים רבים מפניך וגומר
שנעה גוים רבים ועלומים: במגפה, מתו כלם יחד: לפני ה', במיתה הנגזרת עליהם לפני
ה': (לח) ויהושע בן נון, הזכיר משה את יהושע מחלה בעבור מעלת יהושע בחכמה:
ויעלו

המעמר

(לו) דבה, לועז רש"י פרלרי"ש בלעז; ובימזקאל (ל"ו ג') כתוב בפירושו: ודבת עם פרלמ"ט
בלעז, ובמקוק (א' י') פי' על מלת יתקלם, כל לשון קלסה לשון דבור (כ"ל לשון דנה)
הנדברים בו יש לטוב ויש לרע פרלרי"ן בלעז, ובימזקאל (כ"ב ד') פי' על וקלסה לשון דבה
שהכל נדברים כך ע"ש וזהו פירושו (געטווען, געפונדער, חונגעגרינדעטעס גריכט) וכן
לועז בראשית ל"ז ב'. (ד"ה). (לו) וימתו במגפה, לשון רש"י: "באותה המגפה וכו'"
לפי שכל הבי"ת בפתח שורה על חסרון ה"א הידיעה, לכן אמר שהכוונה על המגפה
ידועה, שראויה להם מדה כנגד מדה. לפני ה', אמר המבאר: "במיתה הנגזרת עליהם לפני
ה'

ש ל ח ל ד יד

הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל-כָּל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּאֲבְלוּ הָעָם מְאֹד:
(מ) וַיִּשְׁכְּמוּ בִּבְקָר וַיַּעֲלוּ אֶל-
רֹאשׁ-הָהָר לֵאמֹר הִנֵּנוּ וְעַלֵּינוּ
אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר יְהוָה כִּי
חָטֵאנוּ: (מא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לָּמָּה
זֶה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-פִּי יְהוָה
וְהוּא לֹא תִצְקָח: (מב) אֶל-הַתַּעֲלוּ
כִּי אֵין יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִגָּפוּ
לִפְנֵי אִי־בִיכֶם: (מג) כִּי הָעַמְלָקִי

והכנעני

תרגום אשכנזי פג

ווארטע דען קינדערן ישראל'ס
פארטרוג, טרויערטען דיא
לייטע זעהר, (מ) מאכטען זיך
דעם מארגענס אויף, דיא העהע
דעם געכירגעס צו בעשטייגען,
אונד שפראכען: וויר זינד בע-
רייט אן דען ארט הינויף צו
ציעהען, דאפאן דער עוויגע
געשפראכען האט; דען וויר
ערקעננען, דאס וויר געזינדיג-
געט האבען. (מא) משה אבער
שפראך: ווארום וואללט איהר
שאן וויעדער דען בעפעהל
דעם עוויגען איבערטערטען?
עס ווירד ניכט געלינגען!
(מב) ציעהעט ניכט הינויף, דען
דער עוויגע איזט ניכט אונטער
אייך זדאמיט איהר ניכט פאן אייערן פיינדען געשלאגען ווערדעט; (מג) איהר פיינדעט
דארט

ר ש י

הַאֲנָשִׁים הָהֵם אָלָא מְלַמְד שׁוֹטְלוּ מִלִּקְס
שֶׁל מְרָגְלִים בְּאֶרֶץ וְקָמוּ תַחְמִיכָם לַחַיִּים:
(מ) אַל רֹאשׁ הָהָר. הֵיא הַדֶּרֶךְ הַעוֹלָם
לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: (מא) וְהֵיא לֹא תִלְלָא, זו
שְׁאֵתָם עוֹשִׁין לֹא תִלְלָא:
כִּי
(מב) וַאֲמַר מֹשֶׁה לָּמָּה דָּנִן אַתּוֹן עֹבְרִין עַל גְּזִירַת מִימְרָא דִּי וְהֵיא לֹא תִצְלָח: (מג) לֹא
חִיסְקוֹן אַרִי לִית שְׂכִינְתָּא דִּי בִיגִיכּוֹן וְלֹא תִתְבָּרוֹן קָדָם בְּעָלֵי דְבִיכּוֹן: (מג) אַרִי
עַמְלָקָא

תרגום אונקלוס

מֹשֶׁה יָת פְּחָמְיָא הָאֵלִין לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאִתְאַבְלוּ עָמָא לְחָדָא: (מ) וְאִקְדִּימוּ בְּצִפְרָא
וּסְלִיקוּ לְרִישׁ מוֹרָא לְמִימְרָא דְהָא אֲנַחְנָא
סְלִיקִין לְאַתְרָא דִּי אָמַר יְיָ אַרִי חֲבָנְנָא:

ב א ו ר

(מ) ויעלו אל ראש ההר, הוא הדרך לעלות אל ארץ ישראל ממקום שחנו ישראל בעת ההיא, כמו
שאמר להם משה ועליהם את ההר: הנינו וגו' אשר אמר ה', מזמנים אנחנו לעלות אל הארץ
אשר אמר ה' לתת לנו: כי חטאנו, כי מבירים אנחנו שחטאנו לה' כי שמענו לדברי המרגלים, וכן
מתורגם כל"א: (מא) למה זה אתם עוברים את פי ה', איננו בגזרת במדבר הזה יפלו פגריכם אשר
אמר, אבל יאמר למה אתם עוברים את פי ה', כי הוא כזה אלי שלא תעלו כלל, וכאן קצר הכתוב
ולא הודיע הכוונה הזו, אבל במשנה תורה אמר, ומהינו לעלות ההרה ויאמר ה' אלי חמור להם
לא תעלו ולא תלחמו כי אינני בקרבכם: והיא לא הצלח, זו שאתם עושין לא תללם. (רש"י),
וכבר זכרנו פעמים רבות שנמקום שלא הוברר המין, יבא על משקל נקבה: (מב) ולא תגבשו,
למען

ה מ ע מ ר

ה' וכן תרגם הרמב"ם; אולם לפי דעתי אין להסוּיָא המקרא מפשוטו, והכוונה שמתו לפני
ה' במקום גלוי השכינה, כמו וימותו לפני ה' בנדב ואביהו (ויקרא י' י"ג), כי כן נאמר לעיל (י"ד
י') וכבוד ה' נראה באהל מועד אל כל בני ישראל, ושם דבר ה' עמו את כל הדברים האלה וגם
שם מתו המרגלים והיה זה לאות כי יד ה' היתה בהם, וכן אונקלוס ויונתן תרגמו: קדם ה'.

תרגום אשכנזי

דארט דען עמלק אונד דען
כנעני פאר אייך, אונד ווער-
דעט אין דאז שווערדט פאל-
לען, דען ווייל איהר פאן דעם
עוויגען אבגעוויסען זייד, זא
וויירד ער ניכט מיט אייך ויין.
(מד) אבער זיא בעשטאנדען
בלינדלינגס דארויף, דיא הע-
העדעס געכירגעס צו בעשטיי-
גען; אינדעססען וויסען דיא
כונדעסלאדע דעס עוויגען אונד
משה ניכט אויס דעם לאגער;

ש ל ח לך יד
והכנעני שם לפניכם ונפלתם
בחרב כי על-כן שבתם מאחרי
יהוה ולא יהיה יהוה עמכם:
(מד) ויעפלו לעלות אל-ראשהר
וארון ברית-יהוה ומשה לא-
משו מקרב המחנה: (מה) וירד
העמלקי והכנעני הישב בהר

החוא

(מה) דער עמלק אונד דער כנעני, דיא אויף דעם געכירגע וואהנטען, קאמען העראב,
שלוגען

ר ש י

(מג) כי על כן שבתם. כלומר כי זאת תבא
לכם על אשר שבתם וגו': (מד) ויעפילו.
לשון חזק וכן הנס עפלה (שנקוק ב')
אינגר"ש בלע"ז לשון עזות וכן עופל בת
זיון (מיכה ד') עופל ונחן (ישעיה ל"ב)
ומדרש תנחומא מפרשו לשון אופל סלכו
משכנים שלא נכנסו:
ויכתום

עמלקא וכן ענא תמן קדמיכון ויתפלון
בחרבא ארי על כן תבתון מבחר פולחנא
דיי ולא יהא מימרא דיי בסעדכון:
(מד) וארשעו למיסק לריש טורא וארון
קימא דיי ומשה לא עדו מגו משריתא:
(מה) ונחת עמלקא וכן ענא דיתייב בטורא
החוא

ב א ו ר

למען לא תגפּו: (מג) והכנעני שם לפניכם, מזמנים שם לפניכם, וכן תרגם יונתן בן
עוזיאל, או יתכן כי שם תמלאום לפניכם, וכן מתורגם בלשון אשנז: כי על כן שבתם,
הואיל ושבתם, כמו כי על כן עברתם (בראשית י"ח ה'), כי על כן באו (שם י"ט ח'),
ורש"י כתב שתקשר מלת אשר, כי על כן אשר שבתם, כמו וכל יש לו נתן בידו (שם
ל"ט ד'): ולא יהיה ה' עמכם, וי"ו ההמשך בעבור שבתם, לכן לא יהיה ה' עמכם, וכן תרגם
יב"ע בגין כן וגומר: (מד) ויעפלו, הראב"ע פירש הוראת השורש הזה בכל מקום לשון סר,
ופירושו שעלו אל העופל, ורש"י פירש לשון חזק ומבצר והוא מליצה על שחזקו לנס לעלות,
וכתב רש"י אינגר"ש בלע"ז, והוא בל"א (זיך תנחומאטען, ערדרייטטען) ונסוף דבריו הבין בשם
התנחומא שהוא לשון אופל בחלוק אומיות אחת"ע, והמליצה שהלכו משכנים כאדם ההולך נמוג
שהוא מוכן לכל כור מבסול ואנן נגף, ועל הכונה הזאת מתורגם בלשון אשנז (בלינדלינגס):
לא משו, לא סרו והוא עומד, וימלא גם בקל יולא, כמו ומשתי את עון (זכריה ג' ט'):
ויכתום

ה מ ע ר

(מד) ויעפילו, פי' רש"י לשון חזק אינגר"ש בלע"ז והוא מלה נוספת בל"ז תכטער (זיך
חזקדרינגען, לורדינגליך זיין) וכו' שפי' לשון עזות. (ד"ה)

ש ל ח ל יד טו

היהוא ויכחם ויכתום עד

החרמה: פ

טו (א) וידבר יהוה אל משה
לאמר: (ב) דבר אל בני ישראל
ואמרת אליהם כי תבאו אל
ארץ מושבתיכם אשר אני נתן
לכם: (ג) ועשיתם אשה ליהוה
עלה אוֹזֶבֶת לִפְלִא־נֶדֶר או
בְּנִדְבָה או בְּמַעֲדֵיכֶם לַעֲשׂוֹת

ריח

תרגום אשכנזי פד

שלוש עשר ויא אונר פערפאלגטען
ויה כיו גען חרמה:

טו (א) דער עוויגע רעדעטע
מיט משה אונר שפראך:
(ב) רעדע מיט דען קינדען
ישראל'ס, אונר זאגע איהנען:
ווען איהר אין דאז לאנד איי-
ערער וואהנענ קאממט, דאז
איך אייך אייגעבען ווילל,
(ג) אונר וואללעט דעם עוויגען
צו עהרען, איין פייערפאלער
ברייגען, עס וויא איין גאנצעס
אפפער אדער איין טעהלאפ-
פער צום בעאנדערן געליב-
דע, אדער אלס פרייאווייליגע
גאבע, אדער אייך איין פערט-אפפער, אום דעם עוויגען צו עהרען, פאם רינדפיה
אדער

ר ש י

(מה) ויכחם - כמו ואכחם אותם טחן
(דברים ט') מכה אחר מכה: עד החרמה.
שם המקום נקרא על שם המאורע:
(ג) ועשיתם אשה - אין זה כוון אלא
בשתכאן שם ותעלה על לבבכם לעשות
אשה לה': לריח ניחוח. נחת רוח לפני:
לפלא נדר או בנדבה וגומר. או שמתען
האדם בשביל חובת מועדיכם שחייבתי
אתכם לעשות במועד:

והקריב

תרגום אונקלוס

היהוא ויחוננו ויטרינון עד חרמה:

טו (א) ומליל יי עם משה למימר: (ב) מליל
עם בני ישראל ותימר להון ארי תעלון
לארע מותבניכון די אנא יהיב לכון:
(ג) ותעבדון קורבנא קדם יי עלתא או
נקסח קודשא לאפרשא נדרא או בנדבתא
או במועדיכון למעבד לאתקבלא ברעא

קדם

ב א ו ר

(מה) ויכחם, דקדוק המלה הזאת קשה מאוד, וכבר נזכרו כל המדקדקים זה אומר בכה וזה
אומר בכה, ועל כל זה איננו נמלטת הזרות לשון רבים ושבר, כמו שפירש רש"י מכה אחר מכה,
וכן מתורגם בלשון אשכנז, אמנם היותר נכון כדעת הרד"ק שפרשה כחם והוראתה בחביריה,
כמו ומעורר וכתות (ויקרא כ"ב כ"ד), וכתותי מפניו כריו (תהלים פ"ט כ"ד), והיה ראוי לכתותם
כי הנספר היא מבנין הפעיל יבא אבא, על משקל היום הזה אבא חת (דברים ז' כ"ה),
ובננוים ישחנה קמ"ן האית"ן לשו"א ופ"א הפעל בחיר"ק על משקל וישאם (שמואל א' ה' ו')
אלא שהוסח הדגש בפ"א הפעל, ואל יקשה זה בעיניך, כי מלאנו הרבה בזאת, כמו ויחממו ידמו.
הראויים יחמו ידמו: עד החרמה, שם מקום, כן תרגם אונקלוס וכן פירש רש"י והראב"ע וכתב
עד ו"א עד שהחרימום עד כאן, ונראה שנוגה ה"א אומרים לפי שגאה ה"א הידיעה על שם
הפרעי, לכן דעתם שהוא מקור בחוספת ה"א, כמו לשהבה את ה' (דברים י"ט ט'), ליראה
אותי (שם ד' י'), וכך כתב יב"ע עד שליו:

טו (ג) ועשיתם אשה, אין זה כוון אלא בשתעלו על לבבכם לעשות אשה לה' בארץ
מושבותיכם: או זבח, שלמים: לפלא, לשון הפרשה והבדלה, וכן והסלה ה'
(שמות ט' ד'), אף שהיא בה"א כי אותיות אהו"י מתחלפות: או במעדיכם, או בשחששו
האשה